The Journal of Academic Social Science Studies
Sayı: 76 , s. 291-323, Güz 2019

Dil Bilgisi Öğretiminde Öğretim Programı, Ders Kitabı ve Merkezî Sınav Çıkmazı

Doç. Dr. Ahmet Benzer
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-3579-3699
Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 21.08.2019
Kabul: 25.09.2019
On-line Yayın: 30.09.2019

Anahtar Kelimeler

Dil Bilgisi Öğretimi
Merkezî Sınavlar
Öğretim Programı

Araştırma Makalesi

DOI:
http://dx.doi.org/10.9761/JASSS30294

Öz

Dil bilgisi, dilin işleyişine dair kurallar topluluğudur. Ana dil öğretiminde bu kuralların hangi seviyede anlatılacağı ise öğretim programıyla belirlenir ve öğretmenler bu öğretim programını dikkate alarak dilin işleyişine dair kuralları öğrencilere aktarır. Öğretmenin dil bilgisi öğretiminde dikkate almak zorunda olduğu üç değişken vardır: öğretim programı, ders kitabı ve merkezî sınavlar. Bu araştırmada öğretim programının ders kitaplarına ne kadar ve nasıl yansıdığı ile merkezî sınavların ne kadar kapsayıcı olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde betimsel olarak hazırlanmıştır. Kazanımların ders kitapları ve merkezî sınav sistemindeki karşılıkları ekran görüntüleri alınarak bulut sistemine yüklenmiş, ekran görüntülerinin bağlantı adresleri kazanım yansımalarını birebir görmek için tablolara yerleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Ortaokul düzeyindeki her bir sınıf seviyesinde dil bilgisi konularını içeren toplam 40 kazanım vardır ve bu kazanımlardan 6'sı (%15) ders kitaplarına yansımamıştır. 40 kazanımdan 31 kazanımı kapsayan 5, 6 ve 7. sınıflar için verilen kazanım testlerinde 10 kazanıma (%32) yönelik sorulara yer verilmezken 8. sınıf için hazırlanan ve 9 kazanıma denk gelen LGS örnek sorularında da 4 kazanıma (%45) yönelik sorulara yer verilmemiştir. Bununla birlikte 40 kazanımdan yalnızca 17 kazanıma (%43) yönelik merkezî sınavlarda (bursluluk sınavları ve LGS) sorular sorulmuştur. Bu durum merkezî sınav sisteminin öğretim programı ve ders kitaplarıyla uyumlu olmadığının en büyük göstergesi olmakla birlikte 23 kazanımla (%57) öğrencilerin sınavda karşılaşmadıklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra programda yer alan kazanımlar işleve ve anlamaya dönük olmasına rağmen ders kitaplarındaki ve merkezî sınavlardaki yansımasının buldurmaya ve ezberlemeye dönük olduğu görülmüştür. Araştırmada merkezî sınavlarda yer alan soruların ve ders kitaplarındaki etkinliklerin öğretim programındaki kazanımlarla içerik ve konu sınırlamasıyla uyumlu olması gerektiği önerilmiştir.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Bnezer, A. (2019). Dil Bilgisi Öğretiminde Öğretim Programı, Ders Kitabı ve Merkezî Sınav Çıkmazı. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 76, Autumn, p. 291-323.

The Journal of Academic Social Science Studies
Number: 76 , p. 291-323, Autumn 2019

Deadlock Curriculum, Textbook and Central Exam in Grammar Teaching

Assoc. Dr. Ahmet Benzer
Marmara University, Atatürk Faculty of Education, Department of Turkish Education, Istanbul – TURKEY

Artcile History

Submitted:21.08.2019
Accepted: 25.09.2019
Published Online: 30.09.2019

Key Words

Grammar Teaching
Central Exams
Curriculum

Research Article

DOI:
http://dx.doi.org/10.9761/JASSS30294

Abstract

Grammar is a community of rules about the functioning of language. The level at which these rules will be explained in the mother tongue teaching is determined by the curriculum and the teachers transfer the rules regarding the functioning of the language to the students considering this curriculum. There are three variables that the teacher has to consider in teaching grammar: the curriculum, the textbook and the central exams. In this research, it is aimed to determine how much and how the curriculum is reflected in the textbooks and how comprehensive the central exams are. The research was prepared descriptive in the screening model. The counterparts of the achievements in the textbooks and central examination system were taken to the cloud system by taking screenshots, and the link addresses of the screenshots were placed in the tables to see the reflections of the gains one by one. As a result of the research, there are 40 gains including grammar subjects at each grade level at the secondary school level and 6 (15%) of these acquisitions were not reflected in the textbooks. In the gain tests corresponding to the 31 gains in the 5, 6 and 7 classes of the gain tests, which cover 31 gains from 40 gains, 10 questions (32%) were not included, while the LGS sample questions prepared for the 8th grade and 9 gains also included 4 gains. (45%) were not included.However, questions were asked in the central examinations (scholarship exams and LGS) for only 17 gains (43%) out of 40. Although this is the biggest indicator that the central examination system is not compatible with the curriculum and textbooks, it shows that students do not encounter the exam with 23 gains (57%). In addition to this, although the gains in the program are oriented towards function and comprehension, it is seen that the reflection in the textbooks and central exams is directed towards finding and memorizing. In the study, it was suggested that the questions in the central exams and the activities in the textbooks should be compatible with the content and subject limitations of the curriculum.

Giriş

Deneye yanıla öğrenilen dilin, her bir dil kullanıcısı için tekrar tecrübe etme zahmetini ortadan kaldırmak için daha önce tespit edilen benzerlik ve farklılıkların bir araya getirildiği kurallar topluluğuna dil bilgisi denir. Dil kullanıcıları kendilerinden önceki bu kabulleri öğrendiklerinde içinde yaşadıkları toplumla daha kolay iletişim kurup hızla bütünleşebilirler. Her toplum bireylerinin daha etkili iletişim kurabilmelerini sağlamak başka milletlerin kendilerini tanımalarını sağlamak için devlet politikası olarak örgün eğitimlerinde kendi dillerini öğretmeye çalışırlar. Dillerini öğretirken de sık sık dil bilgisini referans kullanırlar.

Dil bilgisi, sadece birtakım kuralların aktarımı değil, öğrencilerin konuşulanları, yazılanları ve okunanları anlamlı hâle getirebilmeleri ve dilin doğasını keşfetmeleri için bir imkânlar topluluğudur (Azar, 2007: 2). Bu durum dilin sadece yapılar topluluğu olmadığını göstermektedir. Zhang (2009: 186) dil bilgisinin bir cümle kurma makinesi olduğunu belirtir ve dil bilgisi öğretimiyle sınırsız bir dilsel yaratıcılığın yollarının sunulduğunu ifade eder. Mevcut dil bilgisi kitapları dili emredici bir yaklaşımla ele alır ve doğru ve yanlışlar üzerine kurulur. Bu durum da dilin keşfedilmesinin önüne geçer.

Öğretim programı incelendiğinde ise işlevsel bir yaklaşım ile hazırlandığını görmek mümkündür. Kurallar salt ezber unsuru olarak görülmez. Örneğin programda yer alan "Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir." maddesi kazanımların işlevsel bakış açısını yansıtması bakımından önemlidir. İşlevler, anlamları ve kelimeleri eşleştirme fikridir; çünkü insanlar bir işlevi gerçekleştirirken birden fazla kelime içinde tercihte bulanabilir (Thompson 2014: 29). İşlevsel dil bilgisi (functional grammar), kullanılan dil üzerine odaklanır ve kurallar koymak yerine dili betimlemeyi amaçlar. Bunu yaparken de dili, kullanımından ayırmadan tasvir eder. Amacı dildeki yapılarla anlamın nasıl oluştuğunu bağlam düzeyinde göstermektir. Halliday ve Christian'a göre (2004: 31) işlevsel dil bilgisi, öncelikli amacı anlamı yaratmaktır (making meaning); yani dil bilgisinin bir tür anlam kutusudur (semanticky). İşlevsel dil bilgisi, dili bir iletişim aracı olarak algılar (Luraghi ve Parodi, 2008: 6-7). Dolayısıyla her bir dil unsuru işlevin ortaya çıkmasında yardımcı unsurdur. Dil bilgisi yapılarını inceler; fakat o aynı zamanda iletişim durumunda söylemin bağlamı, katılımcılar, konuşma durumu ve amacı gibi bilgileri de çözümler (Benzer, 2010: 145).

Dil bilgisindeki hangi kurallar ve bu kurallar hangi sınıf düzeyinde verilmeli bilgisi öğretim programında, teorinin uygulaması ise ders kitabında yer alır. Bir öğretmen bu iki kaynağa uymak zorundadır. Öğretim programı ve ders kitabının dışında üçüncü bir değişken daha vardır. O da merkezî sınavlardır. Öğretmenler iki sebeple ders kitabının dışına çıkmaktadırlar. Bunlardan birincisi kullandıkları kaynak dil bilgisi kitaplarındaki adlandırma farklılığıdır. Öğretmenin bildiği adlandırma ile ders kitaplarındaki farklılık sıkıntı yaratmaktadır. Güven (2013: 3) yaptığı çalışmasında dil bilgisi öğretiminde kaynak kitaplarda yer alan terim farklılıklarından kaynaklanan tutarsızlıkların merkezî sınavlara yansıdığını, bunların da dil bilgisi konularının öğretim sorunlarını derinleştirdiğini belirtmiştir. Bulut (2014: 50) ise dil bilgisi öğretiminde terim ve kavram karmaşasının olduğunu ve bu belirsizliğin bir nedeninin de MEB ile YÖK arasındaki uyumsuzluktan doğduğunu ifade etmiştir. İkincisi ise merkezi sınavlardaki konular ile ders kitaplarının uyuşmamasıdır. Köse (2008: 37) ve Karabulut (2017: 174) yaptıkları çalışmalarında öğretim programında yer alan temel beceriler ile sınavların uyuşması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Dil bilgisi öğretimi öğretmenler ve eğitimci akademisyenler tarafından anlatımı zor ve soyut bir alan/konu olarak tanımlanmaktadır (Güven, 2013: 7; Çelikpazu, 2015: 356; Göçer, 2015: 240; Öztürk ve Ömeroğlu, 2015: 84). Türkçe öğretmenleri dil bilgisi öğretimini bir gereklilik olarak görmelerine rağmen (Çelikpazu, 2015: 333) aynı zamanda yapılan araştırmalarda dil bilgisi, öğretmenler tarafından en çok zorlanılan alan olarak görülmektedir (Güney, Aytan ve Özer, 2012: 1935). Kerimoğlu (2011: 607) bunun nedenini öğretmenlerin üniversite eğitimleri sırasında aldıkları dil eğitimlerini meslek yaşamlarında

kullanamaması, üniversitede öğrenilen dil bilgisi konularına dair yaklaşımların ilköğretimde kabul görmemesi, üniversitelerde anlatılan konu içeriklerinin millî eğitimden kopuk olması şeklinde belirtirken öğretmenlerin de bu durumun nedeni olarak öğrencilerin merkezî sınavları adres gösterdiğini belirtmiştir.

Merkezî sınavlar; resmî ve özel ortaokullar, imam hatip ortaokulları ve geçici eğitim merkezlerinin 8'inci sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, özel program ve proje uygulayan eğitim kurumları ile mesleki ve teknik Anadolu liselerinin Anadolu teknik programlarına öğrenci yerleştirilmesi amacıyla bakanlıkça yapılan sınavlardır (https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/03134315_Kilavuz2019.pdf). Ortaokulda merkezî sınav ile öğrenciler 8. sınıfta LGS'ye (Liselere Giriş Sınavı) girmektedirler. LGS senede bir kez sadece 8. sınıf öğrencilerinin girdiği bir sınavdır. Bunun yanı sıra ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile lise öğrencileri bursluluk sınavı olarak PBYS (Parasız Yatılı ve Bursluluk Sınavı) adlı sınava girmektedir. PBYS ile senede bir kez yapılan sınavla bakanlık tarafından belirlenen ilköğretim ve lise öğrencilerine 3 aylık periyotlarla burs vermek için yapılır. Merkezî ve bursluluk sınavları dışında öğretmenler, MEB tarafından yıllık plana göre hazırlanan ve destekleme ve yetiştirme çalışmaları için Kazanım Kavrama Testlerini uygular. Kazanım Kavrama Testlerinin (yalnızca 8. sınıfta yok) amacı; yıl boyunca işlenen ünitelerdeki kazanımların öğrenci tarafından edinilme düzeyini yoklamaktır (https://odsgm.meb.gov.tr/www/butun-sinif-duzeylerinde-kazanim-kavrama-testleri-yayimlandi/icerik/94). Bu testler 5, 6 ve 7. sınıflar için her branşta yer alan konulara göre ayrı ayrı hazırlanmış olup konular işlendikten sonra uygulanır (MEB ÖDSGM, 2018: 5). Merkezî sınav sistemi aracılığıyla öğretmenler ve kurumlar kazanımları öğrencilere ne kadar kazandırdıklarını görme fırsatına sahip olurlar. Bu yüzden merkezi sınav sorularının programdaki kazanımlara yönelik hazırlanması önem arz etmektedir. 8. sınıfta kazanım testleri yerine LGS örnek sorularına yer verilir. Çalışmanın problem cümlesi de buradan yola çıkılarak "Dil bilgisi konularının program, ders kitapları ve merkezî sınavlardaki yansıması nicelik ve nitelik bakımlarından nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem

Çalışma tarama modelinde betimsel olarak hazırlanmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumun var olduğu şekliyle betimlenmesini amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2012: 77-79). Bu araştırma, bir tarama modeli olan genel tarama modelinde yapılmıştır. Genel tarama modelinde çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2014: 79). Bu çalışmada Türkçe eğitimi kapsamında ortaokul düzeyinde dil bilgisi konularının ve içeriklerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018), Türkçe ders kitapları (2018-2019), Türkçe kazanım testleri (2018-2019) ile merkezî (LGS) ve bursluluk sınavları karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ortaokul düzeyindeki 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda uygulanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, Türkçe ders kitapları, Türkçe kazanım testleri (5, 6 ve 7. sınıf) ve LGS örnek sorular, merkezî (LGS) ve bursluluk sınavlarıyla sınırlıdır.

Araştırmada kullanılan verilerin toplanmasında şu yollar izlenmiştir:

1. Türkçe Dersi Öğretim Programındaki (MEB, 2018) 5, 6, 7 ve 8. sınıf dil bilgisi konuları ve kazanımları sınıf seviyelerine göre sınıflandırılmıştır. Bu uğraşa girme sebebi dil bilgisinin farklı beceriler içine dağıtılmış olmasıdır.
2. Noktalama işaretleri de dil bilgisi kazanımlarına dahil edilmiştir. Bu durumun nedeni noktalama işaretlerinin görevlerine göre dil bilgisi konularıyla ilişkilendirilerek anlatılmasıdır.
3. 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konuları sınıflarına göre incelenmiş

ve sınıflandırılmıştır.

4. 5, 6 ve 7. sınıf Türkçe derslerinde kullanılan kazanım kavrama testlerinde yer alan dil bilgisi konularına yönelik sorular incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Destek ve Yetiştirme Kurslarının sitesinde 8. sınıflarda kazanım kavrama testleri yerine LGS örnek soruları yer aldığından bu sorular incelenmiştir.
5. MEB tarafından 2018 yılında yapılan İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavında yer alan 5, 6, 7 ve 8. sınıf dil bilgisi konuları ile LGS'de yer alan dil bilgisi soruları sınıflandırılmıştır.

Tablo 1: *Veri Toplama Kaynakları*

Sınıf	TDÖP (2018)	Ders Kitapları		Sınavlar		
		MEB Yayınları	*Diğer Yayınlar*	*Kazanım Kavrama Testleri*	*Bursluluk Sınavları*	*LGS örnek ve çıkmış sorular*
5. sınıf	5, 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki dil bilgisi konularını içeren 40 kazanım	+	_	+	+	_
6. sınıf		+	Eksen Yayınları	+	+	_
7. sınıf		MEB Yayınları 1 MEB Yayınları 2	Ders Destek Yayınları	+	+	_
8. sınıf		+	_	_	+	+

Bulgular

Bu bölümde kazanımların öğretim programındaki, ders kitabı ve merkezî sınavlarındaki yansımalarına yer verilmiştir. Bulgular bölümündeki her bir kazanımın ders kitapları ve merkezî sınav sistemindeki karşılıkları ekran görüntüleri alınarak bulut sistemine yüklenmiş, ekran görüntülerinin bağlantı adresleri tablolara yerleştirilmiştir. Bağlantı adreslerine tıklayarak kazanımların birebir yansımasını görmek mümkün olacaktır.

Tablo 2: *5. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Yansıması*

5. sınıf			
Kazanımlar	**Ders Kitapları**	**Merkezî Sınavlar**	
	MEB Yayınları	**Kazanım Testleri**	**Bursluluk Sınavı**
T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	1. Eş anlamlı kelimeleri bulmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/mMmnA1)	1. Eş anlamlı sözcüğü bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/16q04A)	1. Eş anlamlı kelime bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/Ba33P9)
T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	1. Zıt anlamlı kelimeleri bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/qdVrOD) 2. Zıt anlamlı kelimeleri bulmayla ilgili iki tema sonu değerlendirme sorusu (https://hizliresim.com/alm6b5) 3. Eş ve zıt anlamları kelimeleri ayırt etmeyle ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/ZXm0PZ)	1. Zıt anlamlı sözcüğü bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/6adGZP) 2. Eş ve zıt anlamı bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/P1mz3Q)	_

T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	Eş sesli (sesteş) kelimeleri bulma ve cümlede kullanmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/LlmLWj)	1. Eş sesli sözcükleri bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/9a0lp3)	—
T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.	1. Kelime köklerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/qdjP0d.png)	1. Kelime kökü bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/lqmR1Q)	—
T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar. *Yapım ekleri ezberletilmez, işlevleri sezdirilir. Kelime türetmenin mantığı kavratılır.*	1. Kelime türetmeyle ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/zj7NgR)	1. Yapım eki bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/JZmBqn) 2. Kelime türetmeyle ilgili dört soru (https://hizliresim.com/qdVnbB) 3. Anlamı değiştiren ekleri bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/Ba3grV)	1. Yapım eklerini bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/Ba5jEL)
T.5.3.26. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir. *Ama, fakat, ancak ve lakin ifadeleri üzerinde durulur.*	—	—	—
T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.	—	1. Kelimelerin farklı anlamlarını (çok anlamlılık) bulmayla ilgili sekiz soru 2. Mecaz anlamı bulmayla ilgili bir soru 3. Terim anlamı bulmayla ilgili bir soru 3. Mecaz, terim ve gerçek anlamı bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/zj9LWB)	1. Kelimelerin farklı anlamlarını (çok anlamlılık) bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/Nnm7QO) 2. Mecaz anlamlı kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/ZXm0ya)

T.5.4.5. Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır. *Yay ayraç, üç nokta, eğik çizgi, soru işareti, nokta, virgül, iki nokta, ünlem, tırnak işareti, kısa çizgi, konuşma çizgisi, kesme işareti, noktalı virgül ve köşeli ayraç işaretlerinin yaygın kullanılan işlevleri üzerinde durulur.*	1. Noktayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/LlWjgb) 2. Virgülle ilgili etkinlik (https://hizliresim.com/YO7oqa) 3. Soru işaretiyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/4j1bBJ.png) 4. Ünlemle etkinlik (https://i.hizliresim.com/YQqrYj.png) 5. Noktalı virgülle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/ald29d.png) 6. Yay ayraçla ilgili bir etkinlik(https://i.hizliresim.com/mM41V2.png) 7. Köşeli ayraçla ilgili bir etkinlik(https://i.hizliresim.com/jgXVdD.png) 8. Kısa çizgi ve konuşma çizgisiyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/oX0roQ.png)	1. Büyük harf, kesme işareti ve sayı ve tarihlerin yazımıyla ilgili yedi soru(https://hizliresim.com/pblVyJ) 2. Bağlaçların (dA ve ki), +DA ve +ki ekinin yazımıyla ilgili üç soru(https://hizliresim.com/YQmaPj) 3. Noktalama işaretlerinin tamamını bulmayla ilgili sekiz soru (https://hizliresim.com/LlmXYJ) 4. Virgülün görevleri bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/16q3YD) 5. Soru işaretinin görevlerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/EmkBYn) 6. Noktanın görevlerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/V9mGVV)	1. Kısa çizginin görevleriyle ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/bVk1md.png) 2. Yazım yanlışlarını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/r5nnMN)
T.5.4.8. Sayıları doğru yazar. *Kesirli sayıların, sıra ve üleştirme sayılarının, dört veya daha çok basamaklı sayıların yazımları üzerinde durulur.*	1. Kesirli, üleştirme ve dört veya daha çok basamaklı sayıların yazımlarıyla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/YQqrGk.png)	1. Kesirli, üleştirme, çok basamaklı ve saatlerin yazımıyla ilgili bir soru(https://hizliresim.com/qdVngQ)	—
T.5.4.11. Yazılarında ses olaylarına uğrayan kelimeleri doğru kullanır. *Ünlü düşmesi, ünlü daralması, ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması ve ünsüz türemesi ses olayları üzerinde durulur.*	1. Ses düşmesi ve ses türemesiyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/XM9L13.png) 2. Bütün ses olaylarını bulmayla ilgili iki (https://i.hizliresim.com/16VMOB.png)	1. Ünlü düşmesini bulma iki soru (https://hizliresim.com/dvmEAX) 2. Ünlü daralmasını bulma bir soru (https://hizliresim.com/DYpq0v) 3. Ünsüz yumuşamasını bulma iki soru (https://hizliresim.com/r5nvb3) 4. Ünsüz türemesini bulma iki soru (https://hizliresim.com/YQmRA2) 5. Ünsüz benzeşmesini bulma bir soru (https://hizliresim.com/OvmOX4) 6. Ses olaylarının tamamını bulma dört soru (https://hizliresim.com/Ba3g3L) 7. Ünsüz benzeşmesi yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/P1mA47)	1. Ünsüz yumuşamasını bulma bir soru (https://i.hizliresim.com/P1nOE8.png)

T.5.4.16. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Ama, fakat, ancak ve lakin ifadelerini kullanmaları sağlanır.*	—	—	—
T.5.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Ama, fakat, ancak ve lakin ifadelerini kullanmaları sağlanır.*	1. Konuşmada ama, fakat, ancak ve lakin geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/4j1AyY.png)	—	—

Merkeî Sınavlarda Seviye Dışı Sorular

Kazanım Testlerindeki SeviyeDışı Kazanım Soruları	***Bursluluk Sınavlarındaki Seviye Dışı Kazanım Soruları***
T.7.3.12.	***T.8.4.19.***
1. Fiil kökünü bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/V9mRaB)	1. Kurallı cümle oluşturmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/DYpp36)
	T.6.3.12.
	1. Bir adın yerine tutan kelimeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/y6gg4y)
	T.7.3.11.
	1. Eylemin nasıl yapıldığı hakkında bilgi veren kelimeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/JZmm2o)
	T.7.3.7.
	1. Biten bir eylemi ifade eden kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/qdVVBD)
	T.6.3.8.
	1. Bir varlığı niteleyen kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/nQZZrl)

5. sınıfta MEB yayınlarına ait 1 ders kitabı kullanılmıştır. Öğretim programında 5. sınıf seviyesinde 12 kazanım bulunmaktadır. 12 kazanımdan yalnızca 3 kazanım (%25) ders kitaplarında etkinliklerle öğrencilere verilmiştir. Kazanım testlerinde ise 12 kazanımdan yalnızca 9 kazanıma (%75) ve merkezî sınavlarda 5 kazanıma (%41) yer verilmiştir.

Tablo 3: *5. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Oranı*

Kazanım sayısı	Ders kitabındaki karşılığı	Kazanım testlerindeki karşılığı	Bursluluk sınavlarındaki karşılığı	Kazanım testlerindeki seviye dışı kazanım soruları	Bursluluk sınavlarındaki seviye dışı kazanım sorular
T.5.3.7.	3 etkinlik	2 soru	1 soru	T.7.3.12.	T.8.4.19.
T.5.3.8.	3 etkinlik, 2 tss[1]	2 soru	-	Fiil kök ve eklerini ayırt etme 1 soru	Kurallı cümle 1 soru
T.5.3.9.	2 etkinlik	3 soru	-		T.6.3.12.
T.5.3.10.	1 etkinlik	3 soru	-		Zamirler 1 soru
T.5.3.11.	1 etkinlik	8 soru	2 soru		T.7.3.11.
T.5.3.26.	-	-	-		Zarflar 1 soru
T.5.3.33.	-	11 soru	2 soru		T.7.3.7.
T.5.4.5.	8 etkinlik	22 soru	2 soru		Geçmiş zaman 1 soru
T.5.4.8.	1 etkinlik	1 soru	-		T.6.3.8.
T.5.4.11.	3 etkinlik	13 soru	1 soru		
T.5.4.16.	-	-	-		Sıfatlar 1 soru
T.5.2.6.	1 etkinlik	-	-		
12 kazanım	25 etkinlik	65 soru	8 soru	1 soru	5 soru

Yukarıdaki tablo incelendiğinde kazanım testleri ile merkezî sınavlarda benzer alanlarda yoğunluk olduğu görülmüştür. Öğretim programında 5. sınıf kazanımlarında yer almayan bilgiler bursluluk sınavlarında öğrencilere yöneltilmiştir. Kurallı cümle oluşturma, bir adın yerine tutan kelimeyi bulma, eylemin nasıl yapıldığıyla ilgili bilgi veren kelimeyi bulma, bir adı niteleyen kelimeyi bulma konularıyla ilgili de birer soru sorulmuştur.

[1] Tema sonu sorular

Tablo 4: *6. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Yansıması*

6. sınıf				
Kazanımlar	**Ders Kitapları**		**Merkezî Sınavlar**	
	MEB Yayınları	**Eksen Yayınları**	**Kazanım Kavrama Testi**	**Bursluluk Sınavı**
T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. *İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.*	Hâl ekleri: yalın, -i, -e, -de, -den; iyelik ekleri: -im, -in, -i, -imiz, -iniz, -leri ve çoğul ekiyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/RrljpR.png)	İsim çekim ekleri: 1. Çoğul eki, 2. Hâl (durum) ekleriyle ilgili bilgi ve iki etkinlik (https://hizliresim.com/XMmQp7) 3. İyelik (aitlik) eklerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/y6g7vL) 4. Yapım eklerini bulmayla ilgili bilgi ve bir etkinlik (https://hizliresim.com/almkDz)	1. Yapım ve çekim eklerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/4jXnDJ) 2. İyelik ekini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/jgmD4j) 3. İsim çekim eklerini ayırt etmeyle ilgili iki soru (https://hizliresim.com/zj9DVg) 4. Basit, birleşik ve türemiş sözcükleri ayırt etmeyle ilgili dört soru (https://hizliresim.com/ZXmqJ0) 5. Hâl eki almış sözcüğü bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/Llm6gJ)	1. –da, -de bulunma eki yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/zj7No4)
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	1. İsim ve sıfatları birleştirmeyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/DY0j0Z.png)	1. İsim ve sıfatların anlamları bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/nQ344R)	1. İsimleri bulma ve ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/XMmg5o) 2. İsim çeşitleri (somut-soyut, özel-cins-topluluk) ayırt etmeyle ilgili iki soru (https://hizliresim.com/nQZDng) 3. Sıfatı bulma ve ayırt etmeyle ilgili üç soru (https://hizliresim.com/7a5Jva) 3. Sıfat çeşitleri ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/16qbdb)	–
T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	1. Sıfat tamlamasıyla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/16lRQ1)	1. İsim ve sıfat tamlamalarını bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/nQ3411)	1. Ad tamlamalarını bulma ve çeşitlerine göre ayırt etmeyle ilgili iki soru ((https://hizliresim.com/Rr2AQo) 2. Sıfat tamlamalarını bulma ve isim tamlamalarından ayırt etmeyle ilgili iki soru (https://hizliresim.com/qdV0EV)	–

T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	1. Bağlaçları bulmayla ilgili bir tema sonu soru (https://hizliresim.com/ZXP0LG) 2. Ünlemlerin anlamlarını bulma bir etkinlik (https://hizliresim.com/zj7blR)	1. Edatları bulma ve edatların görevlerini açıklamayla ilgili iki etkinlik (https://i.hizliresim.com/lq6V2b.png) 2. Bağlaçları bulma ve bağlaçların görevlerini açıklamayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/7ar4bN) 3. Ünlemleri bulma ve ünlemlerin görevlerini açıklamayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/NnR7EL)	1. Edatları bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/zj9ZWD) 2. Bağlaçları bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/9a018Q) 3. Edat ve bağlaçları ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/36QZB4) 4. Ünlemlerin anlamlarını bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/lqmGYb) 5. Edat, bağlaç ve ünlemleri ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/16qWjp) 6. "mi" edatının anlamlarını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/Emkdvv) 7. "ve" bağlacının görevleri bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/V9mnky) 8. "ancak" kelimesinin edat-bağlaç ayrımını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/pbl3dJ) 9. "ile" kelimesinin edat-bağlaç ayrımını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/7a5n9P) 10. edatların anlamlarını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/v6r2kp) 11. Bağlaçların anlamlarını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/QLm3DG) 12. ki bağlacının yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/26BzWN) 13. mi edatının yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/P1mJ2b) 14. dA bağlacının yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/5ab6EA)	1. Ünlemlerin anlamlarını bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/LlZzVJ.png)
T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.	1. Basit, türemiş ve birleşik isimleri ayırt etmeyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/Rrl291.png)	1. Basit, türemiş ve birleşik isimleri ayırt etmeyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/7ar5X5.png)	–	1. Birleşik yapılı kelimeyi bulma bir soru (https://i.hizliresim.com/Em4k5Z.png)

T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	1. İşaret zamirlerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/k9ymEq.png) 2. Zamirleri bulma ve kullanmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/oXRo09.png) 3. Tema Sonu Soru: soru zamirlerini bulmayla ilglii bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/v6vrZ4.png)	1. İşaret zamirlerinin görevlerini açıklamayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/y6rgEn.png)	1. Zamirleri bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/y6gWZN) 2. Kişi zamirini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/LlmM5V) 3. İşaret zamirini bulma 1 soru (https://hizliresim.com/zj9Z74) 4. "O" kişi ve işaret zamirlerini ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/26BdVd) 5. Belgisiz zamiri bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/26Bd0L) 6. Belgisiz zamir ve belgisiz sıfatı ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/bVm1oG) 7. İşaret zamiri ve işaret sıfatını ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/NnmXjQ) 8. Kişi zamirlerinden kaynaklı anlam belirsizliği bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/ZXm60k) 9. Soru zamirini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/36Q5dr) 10. Zamir çeşitlerini ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://hizliresim.com/DYp1pl)	1. Kişi zamirlerini bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/QLomBZ.png)
T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir. *Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadeleri üzerinde durulur.*	–	–	–	–
T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerinin kullanılması sağlanır.*	1. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmayla ilgili iki etkinlik (https://i.hizliresim.com/9aP039.pnghttps://hizliresim.com/Ovpm50)	1. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/k9mNzq)	–	–
T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerini kullanmaları sağlanır.*	–	1. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/YQ7m7l, https://hizliresim.com/Em4k48)	–	–
Kazanım Testlerindeki Seviye Dışı Sorular				

T.5.3.33.	***T.5.4.5.***
1. Çok anlamlılıkları bulmayla ilgili 10 soru (https://hizliresim.com/Ba3d1V)	1. Büyük harf kullanımıyla ilgili altı soru (https://hizliresim.com/y6gZp7)
2. Mecaz anlamlı kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/Emk0Wg)	2. Kısaltmaların yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/lqm5pp)
3. Gerçek anlamlı kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/JZmGBn)	3. Noktanın kullanımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/7a53pm)
T.5.3.7.	4. Virgülün kullanımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/16qO31)
1. Eş anlamlı kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/pblDJq)	5. Kesme işaretinin kullanımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/dvmgJZ)
T.5.3.8.	6. Noktalama işaretlerinin tamamını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/4jXyAQ)
1. Zıt anlamlı kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/V9m7WP)	***T.5.4.8.***
2. Eş ve zıt anlamlı kelimeyi ayırt etmeyle ilgili iki soru (https://hizliresim.com/mMmDW2)	1. Sayıların yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/ZXmojz)
T.5.3.9.	***T.5.4.11.***
1. Eş sesli kelimeyi bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/Llm6Wz)	1. Ünlü düşmesinin yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/Nnm0Nk)

6. sınıf düzeyinde 9 kazanım bulunmaktadır. 6. sınıf Türkçe derslerinde 2 farklı yayın kullanılmıştır. İki yayını birbirinden ayıran temel özellik Eksen yayınlarında her bir dil bilgisi konusundan önce konu bilgisinin verilmesi ve ardından etkinliklerin sıralanmasıdır. MEB yayınlarında 2 kazanımın (%22) karşılığı bulunmazken Eksen yayınlarında yalnızca bir kazanımın (%11) karşılığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte 4 kazanıma (%44) yönelik kazanım testlerinde soru sorulmamıştır. Kazanım testlerinin her bir kazanıma yönelik hazırlandığı düşünüldüğünde bu durumun kazanım testlerindeki önemli bir eksiklik olduğu söylenebilir. Altı kazanım (%66) ise bursluluk sınavlarına yansımamıştır.

Tablo 5: *6. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Oranı*

Kazanım sayısı	MEB ders kitabındaki karşılığı	Eksen yayınlarındaki karşılığı	Kazanım testlerindeki karşılığı	Bursluluk sınavlarındaki karşılığı	Kazanım testlerindeki seviye dışı kazanım soruları
T.6.3.7.	1 etkinlik	4 etkinlik	11 soru	1 soru	T.5.3.33. Çok anlamlı, mecaz ve gerçek anlamlı kelimeleri bulma 12 soru
T.6.3.8.	1 etkinlik	1 etkinlik	7 soru	-	
T.6.3.9.	1 etkinlik	1 etkinlik	4 soru	-	
T.6.3.10.	1 etkinlik, 1tss	4 etkinlik	15 soru	1 soru	T.5.3.7. Eş anlamlı kelimeleri bulma 2 soru
T.6.3.11.	1 etkinlik	1 etkinlik	-	1 soru	
T.6.3.12.	2 etkinlik, 1 tss	1 etkinlik	12 soru	1 soru	
T.6.3.13.	-	-	-	-	T.5.3.8. Zıt anlamlı kelimeleri bulma 2 soru
T.6.4.9.	2 etkinlik	2 etkinlik	-	-	
T.6.2.6.	-	3 etkinlik	-	-	T.5.3.9. Eş sesli kelimeleri bulma 2 soru
					T.5.4.5. Büyük harf kullanımı ve

					noktalamayla ilgili 11 soru T.5.4.8. Sayıların yazımıyla ilgili 1 soru T.5.4.11. Ünlü düşmesinin yazımıyla ilgili 1 soru
9 kazanım	11 etkinlik	17 etkinlik	49 sonu	4 soru	31 soru

Yukarıdaki tablo incelendiğinde kazanım testleri ile merkezî sınavlarda benzer alanlarda soru sorulduğu görülmüştür. Öğretim programında 6. sınıfta yer almayıp 5. sınfta yer alan konularla ilgili sorular bulunmaktadır. Bu soruların öğrencilerin bir önceki sınıfta için sorulduğu düşünülmektedir.

Tablo 6: *7. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Yansıması*

7. sınıf					
Kazanımlar	**Ders Kitapları**			**Merkezî Sınavlar**	
	MEB Yayınları 1	**MEB Yayınları 2**	**Ders Destek Yayınları**	**Kazanım Kavrama Testleri**	**Bursluluk Sınavı**
T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir. *Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.*	–	1. Okuma değerlendirme formu (https://hizliresim.com/XMrnXR)	1. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlamını bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/zj7WjY, https://hizliresim.com/DY0LYO)	–	–

T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. *a) Fiil çekim ekleri (kip ve kişi ekleri) üzerinde durulur.* *b) Fiillerde anlam kayması konusu üzerinde durulur.*	1. Haber ve dilek kiplerini bulmayla ilgili dört etkinlik (https://hizliresim.com/nQZZWV, https://i.hizliresim.com/9aPypr.png) Kip (haber ve dilek) ve kişi eklerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/Ba5YED.png) Anlam kaymasını bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/WqmmQ8) Tema sonu soru: Anlam kaymasını bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/MV37zg.png)	1. Haber kiplerini bulmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/qdV72W) 2. Şimdiki zaman kipini kullanmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/GmOVry.png) 3. Haber ve dilek kiplerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/v6v98R.png) 4. Kip (haber ve dilek) ve kişi eklerini bulmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/qdV7PR) 5. Anlam kaymasını bulma ve düzeltmeyle ilgili iki etkinlik (https://i.hizliresim.com/pbp19N.png, https://i.hizliresim.com/y6r7nn.png) 6. Anlam kayması ve dilek kipleri tema sonu soru (https://i.hizliresim.com/ZXP4y0.png)	a) Fiil çekim ekleri Haber ve dilek kiplerini bulma ve ayırmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/v6XpjA.png) Fiil kişi eklerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/y6N3qn.png) b) Fiillerde anlam kayması Anlam kaymasını bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/26VXQE.png)	1. Dilek kiplerini bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/dvmA5Q) 2. Anlam kaymasını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/26BVkO) 3. Şahıs eki almış fiilleri bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/r5noVz) 4. Bildirme kiplerini bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/ZXmPJ0) 5. Olumsuz ekini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/P1mZBv) 6. Dilek ve haber kiplerini ayırt etme ve bulmayla ilgili yedi soru (https://hizliresim.com/k9mlkA) 7. Bildirme kiplerinin anlamlarını bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/7a54kW) 8. Şimdiki zaman eki ve ünlü daralmasını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/8aAJbQ)	1. İstek anlamı taşıyan kipi bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/pbX3yL.png) 2. Fiilde olumsuz soru biçimini bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/k9Gz4m.png)

T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.	1. Basit, birleşik ve türemiş fiilleri ayırt etmeyle ilgili beş etkinlik (https://hizliresim.com/mMnlB0) 2. Tema Sonu Soru: Türemiş fiil ve birleşik fiili bulmayla ilgili iki soru (https://i.hizliresim.com/ADdB8p.png)	1. Basit, birleşik ve türemiş fiilleri ayırt etmeyle ilgili yedi etkinlik (https://hizliresim.com/qdr94V, https://hizliresim.com/WqdWnE) 2. Tema sonu soru: Basit, birleşik ve türemiş fiilleri ayırt etmeyle ilgili üç soru (https://hizliresim.com/MV3q2N, https://hizliresim.com/r5oPp7)	1. Basit, birleşik ve türemiş fiilleri ayırt etmeyle ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/OvmQA4), 2. Tema sonu soru: Basit, birleşik ve türemiş fiilleri ayırt etmeyle ilgili iki soru (https://hizliresim.com/jgGlRr, https://hizliresim.com/v6vM7v)	1. Fiilleri yapı bakımından ayırt etmeyle ilgili dört soru (https://hizliresim.com/MVmr96)	—
T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	1. Zarfları buldurmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/MVmmag) 2. Tema sonu soru Zarf olmayan ifadeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/OvpQjn)	1. Zarfları bulma ve anlamlarını tespit etmeyle ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/ZXmG4V) 2. Teme sonu soru: Zarfları bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/lqmnar)	1. Zarfların anlamlarını bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/oXoBBX) 2. Zarfları anlamlarını göre kullanmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/y6rB8M.png)	1. Zaman zarfları bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/pblpAq) 2. Zarfı bulmayla ilgili beş soru (https://hizliresim.com/k9myay) 3. Durum zarfı bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/nQZ3D5) 4. Miktar zarfı bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/7a5rLP) 5. Yer-yön zarfı bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/nQZ3DR) 6. Zarf çeşitlerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/MVm3Q2)	1. Ölçü (miktar) zarfını bulma bir soru (https://i.hizliresim.com/26VDmO.png)

T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder. *İş (kılış), oluş ve durum fiillerinin anlam özellikleri üzerinde durulur.*	1. İş, durum ve oluş fiillerini bulma ve gruplamayla ilgili beş etkinlik (https://hizliresim.com/P1mml5) 2. Tema sonu soru: İş, durum ve oluş fiillerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/r5oAMm)	1. İş (kılış), durum ve oluş fiillerini bulmayla ilgili üç soru (https://i.hizliresim.com/JZy035.png, https://i.hizliresim.com/6aLorl.png)	1. İş (kılış), oluş ve durum fiillerini bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/grJ7q0.png) 2. İş (kılış), oluş ve durum fiillerini bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/7a54ov)	1. İş (kılış), oluş ve durum fiillerini bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/P1mZp7)	—

T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder. *Anlam yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.*	1. Gereksiz sözcükleri bulmayla ilgili üç etkinlik (https://i.hizliresim.com/RrlW51.png) 2. Anlamca çelişen sözcükleri bulmayla ilgili iki etkinlik (https://i.hizliresim.com/RrlW51.png) 3. Deyim ve atasözlerinin yanlış kullanılmasıyla ilgili iki etkinlik (https://i.hizliresim.com/v6vO3z.png) 4. Bütün anlatım bozukluklarını bulmayla ilgili iki etkinlik (https://i.hizliresim.com/dvA19X.png) 5. Tema sonu soru: Anlatım bozukluklarının nedenlerini bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/YQmzYk)	1. Bütün anlatım bozuklukları nedenleri bulmayla ilgili beş etkinlik (https://i.hizliresim.com/jgG9lW.png, https://i.hizliresim.com/QLo6bj.png , https://i.hizliresim.com/JZy0P5.png, https://i.hizliresim.com/WqLNN4.png) 2. Tema sonu soru: Deyimin yanlış anlamda kullanımıyla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/NnRzzg.png)	1. Bütün anlatım bozukluklarının nedenleri bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/6aLog9, https://i.hizliresim.com/NnRzaL.png) 2. Tema sonu soru: Bütün anlatım bozukluklarını bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/Em4XGB.png)	1. Anlatım bozukluklarını bulup nedenini tespit etmeyle ilgili iki soru (https://hizliresim.com/7a5rnr)	—

T.7.4.13. Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır.	1. Ek fiilleri bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/mMmvOZ) 2. Tema sonu soru: Ek fiil bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/YQmz1E)	1. Ek fiilleri bulma ve cümle içinde kullanımıyla ilgili altı etkinlik (https://hizliresim.com/jgmkEg) 2. Tema sonu soru: Haber ve dilek kiplerinin kullanımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/y6rYEj)	1. Tema sonu soru: Ek fiili bulma (https://hizliresim.com/RrlmO7) Birleşik zamanlı fiili bulma (https://hizliresim.com/GmO69r)	1. Ek fiilleri bulmayla ilgili dört soru (https://hizliresim.com/4jX5R0) 2. Ek fiillerin anlamlarını bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/Wqmd4L)	1. Ek fiili bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/r5oWgz)
T.7.4.16. Yazdıklarını düzenler. *a) Anlama dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.* *b) Metinde yer alan yazım ve noktalama kuralları ile sınırlı tutulur.*	Yazıdaki anlatım bozuklarını yalnız yazım ve imlâ olarak gözden geçirilmesiyle ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/0R9YjR)	Yazıdaki anlatım bozuklarını yalnız yazım ve imlâ olarak gözden geçirilmesiyle ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/nQ3XXN.png)	Yazıdaki anlatım bozuklarını yalnız yazım ve imlâ olarak gözden geçirilmesiyle ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/Em4X7B)		—
T.7.4.15. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadelerini kullanmaları sağlanır.*	1. Yazdıkların da geçiş ve bağlantıların ı kullanmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/GmadnN)	1. Yazdıklarında geçiş ve bağlantılarını kullanmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/JZ1Ygn)	1. Yazdıklarında geçiş ve bağlantılarını kullanmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/zjXAbO)		—

T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadelerini kullanmaları sağla*nır.	1. Konuşmalarında geçiş ve bağlantıların kullanmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/NnmM1L) 2. İki konuşma etkinliği değerlendirme formu (https://hizliresim.com/dvA68L, https://hizliresim.com/y6ryNa)	1. Konuşma değerlendirme formu (https://hizliresim.com/r5oqO7)	1. Konuşmalarında geçiş ve bağlantılarını kullanmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/GmrEyN)	—
Kazanım Testlerindeki Seviye Dışı Sorular				
T.5.3.33.			***T.8.4.20.***	
1. Mecaz anlamlı kelime bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/DYp04z) 2. Terim anlamlı kelime bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/k9myBm) 3. Gerçek anlamlı kelime bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/P1mZMN) 4. Terim, gerçek ve mecaz anlamlı kelimeyi bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/dvmAMp) 5. Çok anlamlı kelimeleri bulmayla ilgili altı soru (https://hizliresim.com/Rr2l8n)			1. Ettirgenlik başkasına yaptırma anlamını bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/y6gX20)	

7. sınıf düzeyinde 3 ders kitabı kullanılmıştır. Toplamda 10 kazanım bulunmaktadır. Üç yayın arasındaki farklardan biri Ders Destek Yayınlarının en az etkinliğe sahip olması ve MEB ikinci ders kitabının daha fazla kazanıma uygun etkinlik barındırmasıdır. 10 kazanımdan MEB birinci kitabında yalnız bir kazanımla (%10) ilgili etkinliklere yer verilmezken MEB ikinci kitabı ve Ders Destek Yayınlarında işlevsel özelliklere sahip olmasa da kazanımların tamamıyla ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Bununla birlikte 4 kazanıma (%40) yönelik kazanım testlerinde soru sorulmamıştır. 6 kazanım (%60) ise bursluluk sınavlarına yansımamıştır.

Tablo 7: *7. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Oranı*

Kazanım sayısı	MEB 1 ders kitabındaki karşılığı	MEB 2 ders kitabındaki karşılığı	Ders Destek Yayınlarındaki karşılığı	Kazanım testlerindeki karşılığı	Bursluluk sınavlarındaki karşılığı	Kazanım testlerindeki seviye dışı kazanım soruları
T.7.3.7.	-	1 değ. formu	2 etkinlik	-	-	T.5.3.33. Mecaz, terim, gerçek ve çok anlamlı kelimeleri bulma 11 soru
T.7.3.9.	7 etkinlik, 1 tss	10 etkinlik, 2 tss	3 etkinlik	19 soru	2 soru	
T.7.3.10.	5 etkinlik, 2 tss	7 etkinlik, 3 tss	2 etkinlik, 2 tss	4 soru	-	
T.7.3.11.	2 etkinlik, 1 tss	3 etkinlik, 2 tss	3 etkinlik	12 soru	1 soru	
T.7.3.12.	5 etkinlik, 1 tss	3 tss	3 etkinlik	3 soru	-	
T.7.3.13.	9 etkinlik, 3 tss	5 etkinlik, 1 tss	2 etkinlik, 1 tss	2 soru	-	T.8.4.20. Ettirgenlik fiili 1 soru
T.7.4.13.	2 etkinlik, 3 tss	6 etkinlik, 1 tss	3 tss	6 soru	1 soru	
T.7.4.16.	2 etkinlik	1 etkinlik	1 etkinlik	-	-	
T.7.4.15.	2 etkinlik	2 etkinlik	3 etkinlik	-	-	
T.7.2.6.	2 etkinlik, 2 değ. formu	1 değ. formu	1 etkinlik	-	-	
9 kazanım	49 etkinlik	48 etkinlik	27 etkinlik	46 soru	4 soru	12 soru

Yukarıdaki tablo incelendiğinde özellikle kazanım testlerinde 5. sınıf kazanımına yönelik 11 soru sorulduğu görülmektedir. Bu sorulardan mecaz, gerçek, terim ve çok anlamlı kelimeleri bulmaya dönük soruların öğrencilerin daha önceki sınıflarda öğrendikleri kabul edilerek sorulduğu düşünülmektedir; ancak kazanım testlerinde sorulan ettirgenlik fiiline yönelik bir soru ise 8. sınıf konusudur ve öğrencilerin henüz bu konuyla ilgili bilgi sahibi olmadığı düşünüldüğünde sorunun öğrencilerin seviyesine uygun olmadığı ve kazanım testlerin kazanımlara uygun olarak yapılandırılmasının gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 8: *8. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Yansıması*

8. sınıf				
Kazanımlar	**MEB Yayınları**	**Merkezî Sınavlar**		
		Bursluluk Sınavı	**LGS Örnek Sorular**	**LGS Çıkmış Sorular**
T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler. *Dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.*	1. Anlatım bozukluğunu gidermeyle ilgili sekiz etkinlik (https://hizliresim.com/Llmrlj) 2 Anlatım bozukluğunu bulma ve nedenini tespit etmeyle ilgili altı tema sonu soru (https://hizliresim.com/lqg2zJ, https://hizliresim.com/nQqV5V)	—	1. Özne eksikliğinden kaynaklı anlatım bozukluğunu bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/r5n72P)	1. Anlatım bozukluğunu gidermeyle ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/BavDDQ.png)
T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar. *Fiilimsilerin türleri fark ettirilir. Ekler ezberletilmez.*	1. Fiilimsi çeşitlerini bulmayla ilgili sekiz etkinlik (https://hizliresim.com/36Q0lM) 2. Sıfat-fiilleri bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/5aOrDM) 3. Tema sonu soru: Bütün fiilimsi çeşitlerini bulmayla ilgili üç soru (https://hizliresim.com/bVoA6Y, https://hizliresim.com/364B64)	1. Sıfat-fiili bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/pbXJY0.png)	1. Sıfat-fiil ve kalıplaşmış isim-fiil bulma iki soru (https://eksiup.com/p/m7234818ithj) 2. Fiilimsi eklerinin cümle birleştirmedeki işlevini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/8aAJNW)	1. Zarf-fiili bulmayla ilgili bir soru(https://i.hizliresim.com/lq3vQk.png)
T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir. *Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.*	—	—	—	—

T.8.4.15. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. *Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadelerinin kullanılması sağlanır.*	1. Yazdıklarında geçiş ve bağlantılarını kullanmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/oXoDR9)	—	—	—
T.8.4.16. Yazdıklarını düzenler. *a) Dil bilgisine dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır.* *b) Metinde yer alan yazım ve noktalama kuralları ile sınırlı tutulur.*	1. Yazdıklarını dil bilgisine dayalı anlatım bozuklukları bakımından düzenlemeyle ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/6aL447) 2. Yazdıklarını yazım ve imla kuralları ile düzenlemeyle ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/DY0LL6)	—	—	—

T.8.4.18. Cümlenin ögelerini ayırt eder.	1. Yüklem ve özne bulmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/JZmmZ5) 2. Yer tamlayıcısını bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/8ay037) 3. Zarf tamlayıcısını bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/ZXygaG) 4. Cümlenin bütün ögelerini bulmayla ilgili altı etkinlik (https://hizliresim.com/JZmmV5) 5. Zarf tamlayıcısı ve nesneyi bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/16AmbN) 6. Tema sonu soru: Özne ve yüklemi bulmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/ADlQVv) Bütün cümle ögelerini bulmayla ilgili yedi soru (https://hizliresim.com/Rr5LA7, https://hizliresim.com/oXMPW9, https://hizliresim.com/QLdErG)	1. Cümlenin ögeleri ayırt etmeyle ilgili üç soru (https://hizliresim.com/QLdErG)	1. Cümlenin ögeleri nesneyi bulma 1 etkinlik (https://eksiup.com/p/fz235162b2a4)	—

T.8.4.19. Cümle türlerini tanır. *Kavramsal tanımlamalara girilmez.*	1. İsim ve fiil cümlelerini bulmayla ilgili iki etkinlik (https://hizliresim.com/16AmX5) 2. Kurallı ve devrik cümleleri bulmayla ilgili bir etkinlik (https://hizliresim.com/oXMPoQ) 3. Olumlu, olumsuz, soru ve eksiltili cümleleri bulmayla ilgili dört etkinlik (https://hizliresim.com/dvVzm7, https://hizliresim.com/alZJm7) 4. Bağlaçlı cümleleri bulmayla ilgili beş etkinlik (https://i.hizliresim.com/WqOA5P.png, https://i.hizliresim.com/9aB8yo.png) 5. Tema sonu soru: Yüklemin türüne ve yüklemin yerine göre cümleleri bulmayla ilgili beş soru (https://hizliresim.com/oXMPDQ, https://hizliresim.com/QLdErG)	1. Yüklemin yerine ve anlamına göre cümleleri ayırt etmeyle ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/XM9kd5.png)	1. Sıralı cümle ve virgül ilişkisini bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/y6Nadk.png) 2. Anlamlı ve kurallı cümleler oluşturmayla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/7a54Ba)	1. Cümleleri yapılarına göre inceleme bir soru (https://eksiup.com/p/k7235385ei9g)

T.8.4.20. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar. *Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir.*	1. Cümlelerin öznesine göre çatı özelliklerini bulmayla ilgili üç etkinlik (https://hizliresim.com/XMzW26, https://i.hizliresim.com/4jJmYQ.png) 2. Cümlelerin nesnesine göre çatı özelliklerini bulmayla ilgili bir etkinlik (https://i.hizliresim.com/zjzRQD.png, https://i.hizliresim.com/pbQ4vL.png) 3. Tema sonu soru: Özne ve nesnesine göre çatı özelliklerini bulmayla ilgili üç soru (https://i.hizliresim.com/oXMQz2.png, https://i.hizliresim.com/gr1lL2.png)	—	1. Geçişsiz fiil bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/XMm5PD)	—
T.8.2.7. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	1. Konuşmalarında geçiş ve bağlantılarını kullanmayla ilgili beş etkinlik (https://hizliresim.com/LlmmlZ)	1. Geçişsiz fiilleri bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/WqgznE.png) 2. Etken eylemi bulmayla ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/36vGRA.png)	—	—
Merkezî Sınavlardaki Seviye Dışı Sorular				
T.5.4.5. 1. Büyük harf yazımı ve bağlaçların yazımıyla ilgili iki soru (https://hizliresim.com/r5n7y1) 2. Kısaltmaların yazımıyla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/JZmvNE) 3. İki noktanın işlevlerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/GmalGV) 4. Kesme işaretinin işlevlerini bulmayla ilgili bir soru (https://hizliresim.com/EmkZAq) 5. Virgülün görevleriyle ilgili bir soru (https://i.hizliresim.com/26ndMA.png) 6. Yazım yanlışlarını bulma bir soru (https://eksiup.com/p/r72353913xwb) 7. Noktalama işaretlerinin doğru kullanımlarını bulma bir soru (https://eksiup.com/p/sv235394pqnh)				

8. sınıf düzeyinde 9 kazanım bulunmaktadır. 8. sınıf düzeyinde bir ders kitabı kullanılmaktadır ve bu sınıf düzeyinde kazanım testleri yoktur. MEB öğrencilerin sene sonunda gireceği LGS'ye yönelik örnek sorular yayınlamaktadır.

MEB ders kitaplarında bir kazanımın (%11) karşılığı bulunmazken 4 kazanıma (%44) yönelik bursluluk sınavlarında ve LGS'de soru sorulmamıştır. Yazım ve noktalama konularına yönelik bursluluk sınavı sekiz, LGS örnek sorularında dokuz ve LGS'de dokuz soru sorulmuştur, bu soruların da öğrencilerin daha önceki sınıflarda öğrendikleri varsayılarak sorulduğu düşünülmektedir.

Tablo 9: *8. Sınıf Kazanımlarının Ders Kitapları ile Merkezî Sınavlara Oranı*

Kazanım sayısı	MEB ders kitabındaki karşılığı	Bursluluk sınavlarındaki karşılığı	LGS örnek sorulardaki karşılığı	LGS'deki karşılığı	Bursluluk ve LGS'deki seviye dışı kazanım soruları
T.8.3.8.	8 etkinlik, 6 tss	1 soru	1 soru	1 soru	T.5.4.5. Büyük harf yazımı ve noktalama işaretleri 8 soru
T.8.3.9.	10 etkinlik, 3 tss	2 soru	3 soru	1 soru	
T.8.3.10.	-	-	-	-	
T.8.4.15.	2 etkinlik	-	-	-	
T.8.4.16.	2 etkinlik	-	-	-	
T.8.4.18.	12 etkinlik, 6 tss	3 soru	1 soru	-	
T.8.4.19.	12 etkinlik, 5 tss	1 soru	3 soru	1 soru	
T.8.4.20.	4 etkinlik, 6 tss	-	1 soru	-	
T.8.2.7.	5 etkinlik	2 soru	-	-	
9 kazanım	81 etkinlik	9 soru	9 soru	3 soru	8 soru

Tablo 9 incelendiğinde kazanım testlerinde 5. sınıfta kazanımına yönelik 8 soru sorulduğu görülmektedir. 6, 7 ve 8. sınıf kazanım testleri incelendiğinde çoğunlukla bir önceki yılla ait soruların sorulduğu anlaşılmaktadır. 8. sınıf düzeyindeki kazanımlara yönelik ders kitabında 50 etkinlik, 31 tema sonu değerlendirme sorusu sorulurken sadece üç kazanıma yönelik öğrencilerin liselere giriş için girdikleri LGS'de üç soru sorulmuştur. Bu durum, LGS'nin kazanımları kapsamadığını göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ders kitaplarında yer alan etkinlik ve sorular, öğretim programındaki kazanımların ete kemiğe bürünmüş hâlidir. Merkezi sınav sistemi ise bu ikilinin başarıya ulaşıp ulaşmadığını tespit etmek için vardır. Dolayısıyla merkezî sınav sistemi programın ve ders kitabının bir yansıması olmalıdır. Bu araştırmada Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018) verilen dil bilgisi konuları ile ortaokul öğrencilerinin girdiği merkezî sınavlar (LGS ve bursluluk sınavları) ile kazanım testleri incelenmiş, merkezî sınavlar ile öğretim programının uyuşmadığı görülmüştür. Ortaokul düzeyindeki her bir sınıf seviyesinde dil bilgisi konularını içeren toplam 40 kazanım vardır ve bu kazanımlardan 6'sı (%15) ders kitaplarına yansımamıştır. 5, 6 ve 7. sınıfta yer alan 31 kazanıma karşılık gelen kazanım testlerinde 10 kazanıma (%32) yer verilmemiştir. Bununla birlikte 40 kazanımdan yalnızca 17 kazanıma (%43) yönelik merkezî sınavlarda (bursluluk sınavları ve LGS) sorular sorulmuştur. Bu durum merkezî sınav sisteminin öğretim programı ve ders kitaplarıyla uyumlu olmadığının en büyük göstergesi olmakla birlikte 23 kazanımla (%57) öğrencilerin sınavda karşılaşmadıklarını göstermektedir. Kara ve Çepni (2011: 83) de yaptıkları çalışmalarında müfredat ve merkezî sınavlar arasındaki tutarlılığın öğrencilerden elde edilen çıktıların nasıl ortaya çıktığını göstermesi bakımından önem arz ettiğini belirtir. Bununla birlikte bursluluk sınavlarında sık sık seviye dışı sorularla öğrencilerin karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. Örneğin 5. sınıf için 6, 7 ve hatta 8. sınıfa ait kazanımlardan öğrenciler sorumlu tutulmuştur (bkz. *Tablo 2*).

Öğretim programındaki kazanımların genel olarak işlevsel ve bilgileri öğrencilere analiz ve sentez aşamasında kullandırmaya yönelik olarak yer aldığı görülmüştür. Örneğin 8. sınıfta yer alan "T.8.4.20. Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar." kazanımı ve "Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir." uyarısı programda yer almasına rağmen konuyla ilgili etkinlik ve merkezî sınavlarda yalnızca tanım odaklı uygulamalara yer verilmiştir (bkz.

https://i.hizliresim.com/4jJmYQ.png, https://hizliresim.com/XMm5PD). Konuyla ilgili Yılmaz (2001: 7) da çalışmasında bu konunun yapı ve ek temel alınarak öğretildiğinde öğretim açısından sorun oluşturacağını ve bu nedenden ötürü fiillerin anlamsal özelliklerine dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırma programda tekrar tekrar ifade edilmesine rağmen belli kazanımlara kesinlikle ders kitabında ve merkezî sınavlarda yer verilmediği görülmüştür. Örneğin geçiş ve bağlantı ifadeleri ile ilgili kazanımlar 3 farklı beceri içinde (okuma, yazma ve konuşma) yer almasına rağmen ders kitaplarında ve merkezî sınavlarda bu kazanımlara yönelik herhangi bir etkinlik ve soruya yer verilmediği görülmüştür (bkz. *T.5.3.26.*, *T.5.3.33.*, *T.6.3.13.*, *T.6.2.6.*, *T.7.3.7.*, *T.8.3.10.*).

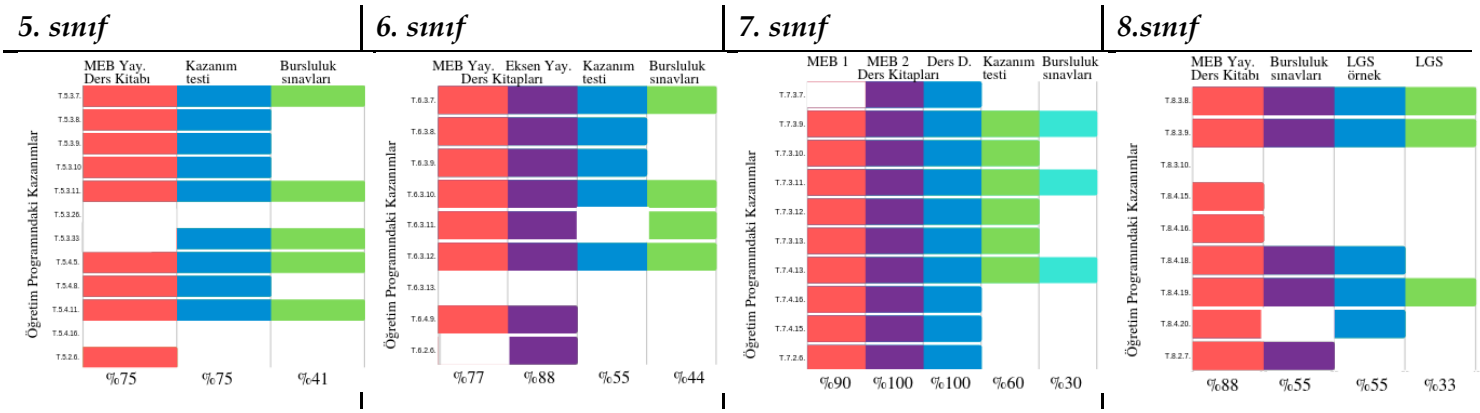

Grafik 1: *Kazanımların Ders Kitapları ve Merkezî Sınavlarla Oranı*

Her bir sınıf seviyesinde kazanımların merkezî sınavlara yansıması açısından en az yansıma %30 ile 7. sınıfta olduğu tespit edilmiştir. 7. sınıfta 10 kazanım bulunmasına rağmen bu kazanımlardan yalnız üçü merkezî sınavlara yansımıştır. 7. sınıfı, %33 oranla 8. sınıf takip etmektedir.

Her bir sınıf seviyesinde kazanım testlerinin kazanımları karşılaması yönünden en az yansımanın 6 sınıfta olduğu (%55) tespit edilmiştir. MEB tarafından kazanım kavrama testlerinin amacı; yıl boyunca işlenen ünitelerdeki kazanımların öğrenci tarafından edinme düzeyini yoklamak olarak belirtilmiştir (https://odsgm.meb.gov.tr/www/butun-sinif-duzeylerinde-kazanim-kavrama-testleri-yayimlandi/icerik/94); ancak Grafik 1'e göre kazanım testlerinin bütün kazanımları karşılamadığı, öğrencilerin konulara ve ünitelere göre öğrenmediğini ortaya koymaktadır. Bu durum da kazanım testlerinin yıl boyunca işlenen ünitelerdeki kazanımların öğrenci tarafından edinme düzeyini tam olarak yoklamadığını göstermektedir. Kazanım testlerinin yanı sıra 8. sınıfta verilen LGS örnek soruları da en az yansımanın (%55) olduğu diğer bir sınıftır. Kara ve Çepni (2011: 83) bütün kazanımları kapsayan, tüm ünite için hazırlanmış testlerin ünitenin öğrenilme düzeyini belirlemede ve öğrenci başarısını ölçmede daha etkili olacağını vurgulamışlardır.

Dil bilgisi konuları öğretim programında okuma, yazma ve konuşma becerileri içerisinde yer almıştır. Dinleme becerisi içinde bir dil bilgisi kazanımı olmadığı için ders kitaplarında ve merkezî sınavlarda da buna yönelik bir etkinlik ya da soru sorulmamıştır. Halbuki dinleme becerisi kullanılırken bilgilerin zihinde anlamlı bir dizi halinde sıralanmasında dil bilgisinden de yararlanılmaktadır. Bu noktada kazanımların sadece okuma becerisi üzerine yığıldığı etkinlik ve soruların da yalnızca okuma-anlama becerisine yönelik olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

Öğretim programı, ders kitabı ve merkezi sınav arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi için öneriler şöyledir:

Öğretmenler için TDK tarafından hazırlanan MEB tarafından öğretmenlere uygulamaya dönük hazırlanmış bir dil bilgisi kitabının hazırlanması. Bu kitap özellikle dil bilgisi konusunda adlandırma farklılıklarını ortadan kaldıracak ve öğretmenler için bir başvuru kaynağı taşıyacaktır.

Ders kitapları hazırlanırken kazanımlardaki işlevsel yaklaşıma dikkat edilmeli öğrencilere dil bilgisi konularının yalnızca bilgi basamağında verilmesinin önüne geçilmesi sağlanmalıdır.

Merkezî sınav sistemi, öğretim programını ve ders kitabını yansıtıcı özellikte olmalıdır. Bunun için Talim ve Terbiye Kurulu aynı zamanda merkezî sınavlarda da müdahil olmalıdır. Bu kazanımların işe koşulup koşulmamasını kontrol edilmesi bakımından önemli olabilir.

KAYNAKÇA

Azar, B. (2007). Grammar-Based Teaching: A Practitioner's Perspective. *TESL-EJ*, *11 (2)*, 1-12.

Benzer, A. (2010). İşleve Dayalı Dil Bilgisi: Türkçede Tahmin ve İhtimal Anlatımları. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, 7 (3),* 144-153.

Bulut, M. (2014). Dil Bilgisi Öğretiminde Yaşanan Kavram Kargaşasının Türkçe Öğretimine Etkisi. *Turkish Studies*, *9 (12)*, 43-55.

Çelikpazu, E. E. (2015). Ortaokul 5-8. Sınıf Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies*, *10 (15)*, 333-360.

Göçer, A. (2015). Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi: Bütünlük İlkesi Ve Tümevarım Yöntemi Ekseninde Tematik Bir Yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, *4(1)*, 233-242.

Güney, N., Aytan, T. ve Özer, A. (2012). Türkçe Öğretmenlerinin Kavratma Güçlükleri. *Turkish Studies Journal, 7 (4)*, 1917-1937.

Güven, Z. A. (2013). Dil Bilgisi Konularının Öğretim Sorunları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2 (6)*, 1-10.

Halliday, M. A. K ve Christian, M. (2004). *An Introduction to Functional Grammar*. Oxford Üniversitesi Yayınları (3. Baskı).

https://odsgm.meb.gov.tr/www/butun-sinif-duzeylerinde-kazanim-kavrama-testleri-yayimlandi/icerik/94 Erişim tarihi: 01.09.2019.

https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/03134315_Kilavuz2019.pdf Erişim tarihi: 01.09.2019.

Kara, Y. ve Çepni, S. (2011). Investigation the Alignment between School Learning and Entrance Examinations through Item Analysis. *Journal of Baltic Science Education*, *10 (2)*, 73-86.

Karabulut, A. (2017). MEB'in Yayınlamış Olduğu Örnek PISA Sorularının 2015 Türkçe Öğretim Programı Okuma Anlama Kazanımları Çerçevesinde Analizi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi, 3 (3)*, 166-174.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kerimoğlu, C. (2011). Dil Bilgisi Eğitiminde Üniversitenin Rolü Üzerine. *3. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı (Aralık 2010)*, 602-608.

Köse, D. (2008). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sınavların Hazırlanması ve Uygulanması. *Atatürk Üniversitesi Dergisi, 139*, 36-47.

Luraghi, S. ve Parodi, C. (2008). *Key terms in syntax and syntactic theory*. New York: Continuum International Publishing Group.

MEB. (2018). *1-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2018). Destekleme ve Yetiştirme Kursları e-Kılavuzu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Öztürk, J. ve Ömeroğlu, A. F. (2015). Dil Bilgisi Öğretiminde Kavram Haritalarının Kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *12 (31)*, 69-86.

Thompson, G. (2014). *Introducing Functional Grammar*. New York: Routledge Publishing (3. Baskı).

Yılmaz, E. (2001). Türkiye Türkçesinde İkili Çatı Sorunu Ve Bunun Öğretimi İle İlgili Meseleler. *TDAY Belleten*, *1 (2)*, 1-31.

Zihang, J. (2009). Necessity Of Grammar Teaching. *International Education Studies*, *2(2)*, 184-187.

İncelenen Yayınların Kaynakçası

Ders Kitapları

Kaya, B. (2018). *Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: Ders Destek Yayınları.

MEB. (2018). *Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı* (Ed. Ahmet Akgül, Nurcihan Demirer, Ebubekir Gürcan, Duygu Karadaş, İlkay Karahan, Ali Uysal). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı* (Ed. Tolga Kır, Emine Kırma, Seda Yağız). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Şekerci, Y. (2018). *6. sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı*. İstanbul: Eksen Yayınları.

Bursluluk Sınavları ve LGS

MEB (2018). 2018-2019 öğretim yılı sınavla öğrenci alacak ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezî sınav (sözel bölüm). http://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/03153730_SYZEL_BYLYM_A_kitapYY.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). 2018-2019 öğretim yılı sınavla öğrenci alacak ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezî sınava yönelik örnek soruları (sözül bölüm). https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_10/24095500_YRNEK_SORULAR_SYZEL.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). 2018-2019 öğretim yılı sınavla öğrenci alacak ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezî sınava yönelik kasım ayı örnek soruları (sözül bölüm). https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/22105633_Kasim_Ornek_Sorular_Sozel.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavı 5. sınıf (03 Haziran 2018). https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/05142454_5_SINIF_A.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavı 6. sınıf (03 Haziran 2018). https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/06150023_6_SINIF_A.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavı 7. sınıf (03 Haziran 2018). https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/05142454_7_SINIF_A.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavı 8. sınıf (03 Haziran 2018). https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/05142454_8_SINIF_A_.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

Kazanım Kavrama Testleri

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-kökler ve ekler. Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-kökler ve ekler. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-noktalama işaretleri. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-ses bilgisi. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-sözcükte anlam 1. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-sözcükte anlam 2. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 5. sınıf-yazım kuralları. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf- isimler - sıfatlar - isim ve sıfat tamlamaları. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. Sınıf - Sözcükte anlam 1. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf-biçim bilgisi. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf-edat bağlaç ünlem. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf-noktalama işaretleri. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf-sözcükte anlam 2. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf-yazım kuralları. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 6. sınıf-zamirler. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-anlatım bozuklukları. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-fiilde yapı ek fiiller. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-fiiller 1 (fiil çekim ekleri (kip ve kişi ekleri) - anlam kayması - fiillerin anlam özellikleri) https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-fiiller 2. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-noktalama işaretleri. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-sözcükte anlam 1 (çok anlamlılık). https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-sözcükte anlam 2. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-yazım kuralları. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). Kazanım kavrama testleri 7. sınıf-zarflar. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (1) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (2) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (3) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (4) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (5) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (6) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.

MEB (2018). LGS örnek sorular (7) 8. sınıf. https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/PDFFile.aspx?name=kazanimtestleri.pdf Erişim tarihi: 01.06.2019.